

KONGRES POLAKÓW W NIEMCZECH, BERLIN 6 MARCA 1938 R.

Znak RODŁA

Dojście Hitlera do władzy i jego rządy szybko dotknęły społeczność mówiącą językiem polskim. Od roku 1936 w sposób znaczny pogorszyły się warunki działania ruchu polskiego. Władze hitlerowskie nasiliły szykany. Główne uderzenie zostało skierowane w polskie szkoły. Rodzice posyłający swoje dzieci do polskich szkół pozbawieni zostali dodatków dla rodzin wielodzietnych. Nasiliła się również walka z czytelnictwem prasy i książki polskiej. Wydano zakaz rozpowszechniania „Krzyżaków” Henryka Sienkiewicza.

W tych najtrudniejszych dla ludności polskiej czasach zebrali się w Berlinie jej przedstawiciele na Kongresie Polaków w Niemczech, który odbył się w Theater des Volkes. Przybyli nań Polacy ze Śląska Opolskiego, z Krajny, Babimojskiego, Kaszub, Warmii, Ziemi Malborskiej, Mazur, Ziem Połabskich, Westfalii i Nadrenii. Organizatorem był Związek Polaków w Niemczech. Kosztów podróży i pobytu nikt nie zwracał. W olbrzymiej sali przeszło pięć tysięcy delegatów półtoramilionowej ludności polskiej w Rzeszy uczestniczyło w tej niezwykłej manifestacji jedności narodowej. Kongres stał się największą w historii manifestacją narodową Polaków w Niemczech. Jego celem było przypomnienie światu, że i w III Rzeszy żyje aktywna, świadoma swego miejsca na ziemi i swej narodowości półtoramilionowa ludność polska, zamieszkała głównie na śląskim Nadodrzu, Pomorzu Zachodnim, Ziemi Lubuskiej, Powiślu, Warmii i Mazurach.

Delegaci Związku Polaków w Niemczech ogłosili Pięć Prawd Polaków, swojego rodzaju drogowskaz dla ludności polskiej, które stanowiły ideową podstawę działalności ZPwN:

- 1. Jesteśmy Polakami**
- 2. Wiara Ojców naszych jest wiarą naszych dzieci.**
- 3. Polak Polakowi bratem.**
- 4. Co dzień Polak Narodowi służy**
- 5. Polska Matką naszą - nie wolno mówić o Matce złe.**

W niedzielę, 6 marca 1938 r. w kilku kościołach Berlina odbyły się Msze św. w intencji "Polactwa w Niemczech". O godz. 12 w południe w Theater des Volkes Kongres otworzył ks. dr Bolesław Domański, prezes ZPwN.

Ks. Bolesław Domański, prezes Związku Polaków w Niemczech

Na scenie odsłonięto Kaplicę Matki Boskiej Radosnej, olbrzymi znak Rodła i jasno-zielony liść lipowy – znak młodzieży polskiej w Niemczech. Ks. Domański przywitał sztandary i przybyłych z Polski i z zagranicy blisko 200 przedstawicieli światowej Polonii, jak również przedstawicieli mniejszości duńskiej, łużyckiej i litewskiej w Niemczech. Przebieg Kongresu nagrano na taśmie magnetofonowej, która posłużyła do przygotowania pamiątkowego albumu pięciu płyt kongresowych oraz do opracowania 30-minutowego reportażu, który nadało Polskie radio w sobotę, 12 marca 1938 r.

Polskie Radio wymieniało od 1934 roku usługi techniczne z rozgłośnią berlińską Deutschlandsender i zawarło umowę na nagranie magnetofonowe przebiegu Kongresu.

Kierownictwo ZPwN powiadomione o tym wyraziło opinię, że nagranie takie powędruje do berlińskiej siedziby Gestapo, ale nigdy do Polskiego Radia. Dlatego Związek zainstalował potajemnie w Theater des Volkes dwa magnetofony. Rozgłośnia Deutschlandsender, która miała pojawić się na godzinę przed rozpoczęciem Kongresu przybyła dopiero w jego połowie. Następnego dnia powiadomiła Polskie Radio, że na skutek „technicznych usterek aparatury nagranie nie powiodło się” .

Tymczasem dwaj pracownicy ZPwN: technik Antoni Brzozowski i redaktor Edmund Osmańczyk zmontowali w berlińskim studiu szwedzkiej firmy Mix & Goenes dwa dokumenty z potajemnie nagranych taśm: półgodzinną audycję dla radia i 60 minutowy zapis na album płytowy. W tydzień później ku zaskoczeniu Gestapo ZPwN rozprowadził w Niemczech i za granicą 500 albumów z nagraniem. Po wybuchu wojny albumy te były poszukiwane i niszczone przez Gestapo, wojnę przetrwały tylko dwa komplety.

WYKORZYSTANO: WIKIPEDIA
AMBASADA RP W BERLINIE